

Даровитите

Пълна програма за обучение на учители, които се присъединяват към програмите за даровити деца

Част 3

Изображение от Freepik

Изготвено от д-р Йехуда Хамовиц, *Център Рон Варди, Израел*

Езикова редакция: Мартин Свирчев и Зорница Станева, Зинев Арт Технологии, България

Сътрудници: Вида Драшуте, Едита Рудминайте, Года Йоците, Ноюс Мартинас Йокубайтис, VšĮ "eMundus",

Литва

Преведено от: Мартин Свирчев и Зорница Станева

2023

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the National Agency and Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/

Съдържание

Техники на преподаване и стратегии за учене	3
Класната стая за даровити ученици – разбиране и прилагане	4
Холистично-когнитивен подход към обучението на даровити ученици	6
Социо-емоционалният подход към обучението на даровити ученици	8
Класната стая на даровитите като естествена арена за развитие.....	9
Изграждане на адекватна учебна програма за обучение на класове с таланти	10
Стратегии за учене и преподаване: разбиране на съпоставянето и прилагането.....	14
"Тотален провал"	16
Историческа ролева игра – Мозайката	18
Моделът „двойни очила“ за обучение в класове с таланти.....	20
Модел за планиране и анализ на урок в класна стая с таланти.....	25
Създаване на цялостен педагогически подход и програма	28
Освободено, но в същото време взискателно преподаване.....	31
Развиване на емоционална устойчивост сред даровитите деца.....	33
Класът като екип Психопедагогически подход.....	35
Учениците като личности. Диалогът учител – даровит ученик.....	37
Работа с родителите и семействата на даровити деца	41
Задаване на въпроси.....	43
Управление на времето на учителите.....	46

Техники на преподаване и стратегии за учене

Въведение:

Тази част предоставя **учебните и методически материали**, от които училищата и учителите могат да се запознаят с методите, подходите и стратегиите на обучение и преподаване, позволявайки им да ги възприемат и прилагат в своите класове.

Основното допускане на тази част е, че учителят ще възприеме представения донякъде теоретичен подход и ще намери как да го направи свой собствен. Вярваме, че преподаването е жив език, на който всеки потребител измисля свои собствени думи, изречения и параграфи. Тази част има за цел да се превърне във вдъхновение за този процес.

Основни теми, включени в тази част:

- Класната стая за даровити ученици – разбиране и прилагане.
- Холистично-когнитивен подход към обучението на даровити ученици.
- Социо-емоционалният подход към обучението на даровити ученици.
- Класната стая на даровитите като естествена арена за развитие.
- Структура на учебната програма за класове с таланти.
- Изграждане на основен скелет за учебна програма.
- Основен механизъм и подходи към преподаването и ученето с даровити хора.
- Съгласуване на методите на преподаване с предметите и слушателите.
- Стратегии за учене и преподаване. Разбиране на съпоставянето и прилагането.
- „Тотален провал“ – Умишлена среща с обучителни трудности за изграждане на способности и устойчивост.
- Историческа ролева игра – да станеш учител на талантлив ученици: Мозайката.
- Моделът двойни очила за обучение в класове с таланти.
- Ориентация към класа срещу индивидуална ориентация към ученика.
- Знания и информация срещу умения и способности.
- Модели за планиране и анализ на урок в класна стая с таланти
- Създаване на цялостен педагогически подход и програма.

- Освободено, но в същото време взискателно преподаване.
- Развитие на емоционална устойчивост сред даровитите деца.
- Класът като екип – психопедагогически подход.
- Учениците като личности. Диалогът учител - даровит ученик.
- Паралелни процеси – клас с таланти и учителска общност.
- Емоционалните потребности на класния ръководител на талантлив ученик.
- Работа с родителите и семействата на даровити деца.
- Задаване на въпроси, управление на времето.

Изображение 1. Момче, което учи и чете книгата си, снимка от RDNE Stock project, Pexels

Класната стая за даровити ученици – разбиране и прилагане

1. Класната стая за даровити ученици трябва да включва възможност за предоставяне на цялостен образователен отговор на даровитите, като се фокусира върху тяхното **добро състояние**.
2. Способността на този клас като образователна среда да засяга оптимално тази тема произтича от някои от неговите характеристики:
 - а. Да съществува като класна стая в училището.
 - б. Способността да се създаде холистичен поглед, основан на разбирането, че **когнитивният** аспект е подчертан в **емоционалния** аспект.
 - в. Възможността да се създаде класната стая за даровити хора като общо пространство за развитие на отделния ученик, класа и учителите.
3. Даровитите се идентифицират въз основа на техните когнитивни способности и постижения. Техните основни очаквания към техните

родители, учители и тяхната среда се фокусират върху когнитивното представяне.

4. Централният аспект в повечето програми за даровити е **КОГНИТИВНИЯТ**.
5. Опитите да се отговори и на емоционалния аспект често се отразяват във външни компоненти на програмата, като емоционални семинари или срещи с консултант.
6. Тези важни компоненти изразяват концепция, която разделя когнитивните и емоционалните аспекти.
7. Съвременните подходи **наблягат на синхронизирането на двата аспекта**.
8. Даровитите деца притежават остри когнитивни инструменти като **критика, съмнение и рационализация**. Това са инструменти, които често ги водят към техните **високи постижения** и оценка от околната среда.
9. Даровитите демонстрират тези инструменти в началото на своите борби и понякога като своя визитна картичка в света.
10. 10. Те използват тези когнитивни инструменти, за да се **справят с емоционалното** поле като **защитен механизъм** или като опит да разберат света.
11. 11. Тази тенденция често създава изкривявания в **междупличностната** комуникация.
12. Като **разберем** тези механизми, ние можем да разберем самите ученици, а учителят може да реши кога да възприеме определена тенденция и да използва инструментите на когнитивния път, за да получи достъп до емоционална арена, която често е блокирана или недостъпна.
13. Учителят може да реши кога да се противопостави на тази тенденция и да се опита да стимулира емоционален диалог.

Холистично-когнитивен подход към обучението на даровити ученици

Концепцията:

Преподаването като цяло и в частност обучението на талантиливи ученици трябва да се превърне в **холистична задача, която интегрира целия аспект на ума, физиката и личността на ученика**. По този начин можем по подходящ начин да съчетаем правилния подход към всеки ученик, позволявайки му/й да изведе напред своите доминации, таланти и способности, независимо дали са интелектуални, поведенчески или физически.

Картата:

Талантливият учител ще начертае холистична карта около всеки от своите ученици, която може да бъде актуализирана от време на време в зависимост от развитието и по-доброто опознаване на ученика. Картата трябва да бъде начертана във връзка с **наблюдения, свидетелства** от околните и лични нагласи и подход, по този начин различни учители могат да начертаят по някакъв начин различни карти около едни и същи ученици, но тези разлики ще бъдат незначителни.

Изображение 2 представя 9-те компонента на холистично-когнитивния подход към обучението на даровити ученици.

- ✓ Физика и груба моторика
- ✓ Фина моторика
- ✓ Сетивност
- ✓ Самопомощ
- ✓ Езиков компонент
- ✓ Когнитивен
- ✓ Емоционален
- ✓ Социален
- ✓ Духовен

Изображение 2. Компонентите на холистично-когнитивния подход към обучението на даровити ученици.

Всеки компонент повдига въпроси за наблюдение, анализ и отговор:

Физика и груба моторика: структура, концепция, тема.

Дали ученикът е по-организиран и може ли да се съсредоточи върху тема или концепции или вниманието му прескача от тема в тема и е неконцентриран?

Фина моторика: теми, интереси, източници.

Може ли ученикът да се прехвърля към конкретни, понякога диктувани теми, или е по-скоро новатор и самофокусиран върху вътрешни теми. Какви са неговите/нейните знания и източници на енергия?

Сетивност: докосване, прегръщане, изцапване, физическа работа

Ученикът използва ли физиката си, за да разбере света във всичките му измерения или по-скоро избягва това? Какви са причините за това избягване?

Самопомощ: самообучение, получаване на информация, устойчивост

Ученикът независим ли е в своето ръководене, поведение и обучение? Може ли да овладее събирането на информация? Устойчив ли е на провал?

Езиков компонент: често използвани термини, формулировка, изразяване

Ученикът вербален ли е? Доколко той владее езика, което му позволява да разбира по-сложен текст?

Когнитивен: разбиране на ситуации и обобщение

Ученикът осъзнава ли заобикалящата го среда? Може ли да обобщава от конкретното към общото?

Емоционален: развиване на устойчивост, търпение

Какви са способностите на ученика да запази спокойствие, да се сдържа и да бъде търпелив към учителя и към обкръжението си? Каква е способността му да разбира, показва и споделя емоции?

Социален: способност за споделяне, работа в екип

Каква е способността му да играе в екип? Да предава, споделя и да си сътрудничи със заобикалящата го среда?

Духовен: развиваща се концепция за света, ценности

Вижда ли цялата картина? Развива ли набор от конструктивни ценности?

Социо-емоционалният подход към обучението на даровити ученици

Концепцията:

Преподаването като **съвкупност от пет вектора на поведение**, позволяващи картографиране на ученика в опит да бъдат разбрани напълно неговите нужди и самият той като личност. Всеки вектор представлява конкретна социална и емоционална черта на ученика, която се интегрира в цяла личност.

- Самоосъзнаване
- Отговорно вземане на решения
- Умения за поддържане на взаимоотношения
- Социална осъзнатост
- Самоуправление.

Изображение 3. Социално и емоционално обучение.

Самоосъзнаване:

Зает ли е с това как изглежда, как се държи, как се възприема от другите?

Отговорно вземане на решение:

Той взема ли решения, които служат на моите интереси? Наясно ли е с интересите си?

Умения за поддържане на взаимоотношения:

Как взаимодейства с връстници, с околните (които може да са интелектуално по-ниско от него) и с източници на авторитет?

Социална осъзнатост:

Наясно ли е със заобикалящата го среда? Осъзнава ли очакванията от него? Какво прави с тези очаквания?

Самоуправление:

Справя ли се с ежедневните задължения и отговорности? Какво му липсва, за да може?

Класната стая на даровитите като естествена арена за развитие

Концепцията:

Класната стая за даровити деца е безопасно пространство за естественото развитие на даровитите ученици. В естествена среда ученикът трябва да се чувства приет, а не стигматизиран, подобен на другите, оценен за постижения и да му се даде възможност да разгърне целия капацитет на своя потенциал.

8 компонента, за които да помислите:

1. Класната стая е пространство за общо развитие за всички участници, **както за учениците, така и за учителите.**
2. Това е място, където **растежът е споделен** и разчита на взаимозависимостта.
3. Пространство, където всички – ученици и учители – учат, а не само изучават материал. Те учат за себе си и за живота като индивиди, екип, клас и общество.
4. **Класът с таланти трябва да бъде пространство на откритост и доверие** - това е предизвикателство, когато става дума за деца с таланти, които винаги са критични, съмнителни и понякога подозрителни.
5. Класът трябва да бъде **възможност за споделяне и преживяване на доверие** в защитена среда.
6. За учителя това е „отворена врата на класната стая“, даваща възможност да бъде наблюдаван, оценяван, наставляван и да бъде получавана обратна връзка.
7. Даровитите ученици и учителите наблюдават, проследяват, оценяват и преценяват всеки един постоянно, класната стая трябва да се превърне в **сигурно място**, където това да бъде осъзнато и да се учим от него.
8. Класната стая е място, където всеки **може да греши**, както даровитите ученици, така и учителите. Ученето там е за това **какво правим с грешката** или неуспеха и как да извлечем наученото.

Изграждане на адекватна учебна програма за обучение на класове с таланти

Концепция:

Създаването на подходяща учебна програма за обучение на даровити ученици е съществен етап в изграждането на обогатяваща среда, в която даровитите ученици могат да процъфтяват. Обръщането на значително внимание на **структурата**, скелета и механизма на учебната програма ще гарантира успеха на учебната програма, учениците и учителите. Добре структурираната учебна програма е ключов фактор за успех на училището и програмата.

Структурата на учебната програма за класове с таланти:

1. Учебната програма ще бъде изградена с **участието** на учителите в класните стаи с таланти, както и педагогически инструктори и други подходящи фигури.
2. Учебна програма, **съчетаваща** съдържание и стилове на преподаване, за да осигури обогатяване, задълбочаване и разширяване.
3. Комбиниране на **екипно** обучение с **индивидуално** обучение.
4. Създаване на предизвикателни обучителни преживявания, които отговарят на нивото на учениците и обхвата на техните знания и уместността за тях. Учебната програма трябва да позволява **задълбочаване, сложно свързване** на различни области и да се стреми към насърчаване на **творчеството, любопитството и съмнението**.
5. Създаване на пътя за **партньорство** и **активно включване** на ученика – включвайки го в избора на съдържанието на обучението му и начина, по който то ще му бъде предадено го превръща в пълноправен партньор в педагогическия процес.
6. **Съобразяване** на изучаваното съдържание с личността и класа по отношение на ускорението, обхвата и начина на представяне.

Изображение 4. Смейци се деца, снимка от Икуан Алиф, Pexels

7. **Включване на родителите** като партньори в образователния процес в рамките на класовете с таланти по отношение на взаимно вземане на решения, **подкрепа**, актуализиране и общо участие.
8. Включване на потенциални **ролеви модели** в учебната програма.

Изграждане на основен скелет за учебна програма:

1. Скелетът ще бъде изграден, като интегрира емоционален и социален процес, както и се отнася до ценностите и тяхното значение, за да отговори на **непрекъснатостта** от година на година, като същевременно интегрира съдържание от природните науки, хуманитарните науки и изкуството.
2. Скелетът ще бъде изграден като многогодишна спирала от училищния педагогически екип с педагогическия ръководител. Програмата ще се отнася до разпространение на съдържание и умения във всяка възрастова група, за да позволи максимално излагане на талантливите деца на разнородна информация.
3. Скелетът ще бъде изграден по следните параметри:
 - a. Желано съдържание и умения, **отговарящи на нуждите и интересите на даровитите** и възможностите за обучение, които искаме да предложим.
 - b. Във всеки възрастов слой даровитите трябва да бъдат изложени на **всички области**, наука, хуманизъм и изкуство.
 - c. В **координация** между класа с таланти в редовното училище и училището за даровити деца, в което ходят веднъж седмично (в случай, че въпросната схема не функционира в съответната страна, отговорните власти следва да я предвидят, планират и разработят).
 - d. Координация между възрастовите слоеве за създаване на **многогодишна** устойчива образователна програма, включваща взаимодействие и сътрудничество между деца на различна възраст.
 - e. Координация между класовете в училище и **външни субекти** и програми като академични семинари, обогатяващи програми и др.
 - f. Интегриране на учебната програма с мултидисциплинарно и вътрешнодисциплинарно съдържание, за да се отговори на

любопитството на даровитите ученици.

- г. Уменията на 21-ви век в допълнение към реториката, логиката и философията.

Предмети, средства и механизъм на обучение:

Четири характеристики на преподаването на таланти ученици:

- ✓ **Обогатяване** – опресняване и вдъхване на живот на материалите, за да станат интересни.
- ✓ **Задълбочаване** – задълбочаване в детайли, мотивация и концепции.
- ✓ **Ускоряване** – увеличаване на темпото на учене, за да съответства на способностите.
- ✓ **Уплътняване** – повече информация и дейности за предотвратяване на скуката.

Изображение 5. Четири характеристики на преподаването на даровити деца.

Основен механизъм и подход към преподаването и ученето с даровити хора

1. Всички класове с таланти обучават за академични и социални постижения.
 - а. Когнитивните характеристики на даровитите ученици изискват **адаптиране** на методите на преподаване в класната стая във всички области на знанието и по всички изучавани предмети.
 - б. Програмата за даровити деца ще третира класа включващ такива ученици като **общност** с уникални емоционални и социални нужди.
 - в. Програмата за таланти ще насърчи учениците **да изразят своите таланти** в социално и обществено участие и действие и ще има за цел да разшири кръговете на принадлежност и влияние на учениците.
2. Педагогическият персонал е длъжен **да се запознае с всеки един от учениците в класа**. При необходимост в диалог с ученика и съгласувано

с родителите му.

Съгласуване на методите на преподаване с предметите и слушателите:

1. Индивидуално **самостоятелно** обучение.
2. Избор и маркиране на предизвикателни **интрадисциплинарни** предмети със значителна важност.
3. Организиране на уроците и учебните единици около **проблеми**, предизвикателства и въпроси, изискващи от учениците креативно мислене и учене.
4. **Разнообразие** и **гъвкавост** в методите на преподаване на ежедневна база.
5. Изрично **ангажиране** в развиването и предаването на умения и стратегии за учене, метакогнитивни умения и самонасочване на обучаемия.
6. Избор на методи на обучение, които насърчават **междоличностните** умения във всички области на знанието.
7. **Забавяне** по дадени теми - Наред с бързите промени в дейностите, човек трябва да внимава да се задържа достатъчно дълго върху важни и трудни въпроси.
8. Използване на **алтернативно оценяване** - добавяне на елементи за оценяване, които изискват личен принос, високо ниво на мислене и предизвикателство.
9. **Извънкласно** обучение, технологии и онлайн базирано обучение.

Стратегии за учене и преподаване: разбиране на съпоставянето и прилагането

Концепцията:

- Професионалният подход за **решаване** на всеки проблем и **справяне** с всяка **дилема** е наличието на твърда, добре обоснована и адекватна стратегия, базирана на визията на създателя на стратегията или организацията, от която той е част.
- Като цяло добре изградената стратегия е жизненоважна за създаването на **работни планове**, които **да подкрепят стратегията** и визията и да позволят постигането на целите и интересите, извлечени от тях.
- **Стратегиите за учене** използват всичко, което е известно за интелектуалното и поведенческото развитие на даровитите хора, както и **обширни познания за процесите на учене и познаване, които да бъдат интегрирани в практики**, които учителите да използват, докато изграждат своите уроци, независимо дали за отделни лица или за работни екипи от цели класове.
- **Стратегиите за преподаване** ни карат да разполагаме с всичко, което знаем относно **най-добрите практики за преподаване**, подходи и техники, за да изградим стратегия за това как да подходим към определена тема, абстрактна или осезаема, и позволяваща разделяне на класове, сесии, мисии и упражнения.

Адаптиране на стратегии за обучение на даровити ученици:

- Следващите глави взимат най-добри практики и подходи, обобщават ги и ги адаптират в инструмент за изграждане на адекватна стратегия за учене и преподаване за даровити ученици.
- Това е опит да се положат професионалните основи в областта на

Изображение 6. Жена, четяща книга на децата, снимка от Ян Крукау, Pexels

съвременното преподаване като цяло и в частност на
действителното преподаване на класове с таланти.

"Тотален провал"

Умишлена среща с обучителни трудности за изграждане на способности и устойчивост.

Рационално:

- Даровитите развиват във възрастта на **началното училище** оправдано самовъзприятие, че имат **по-високи способности за учене**. Това възприятие се основава на успехите им и обратната връзка от обкръжението им.
- **Средното училище** е първото място, където те могат да **изпитат трудности** и дори неуспехи при справяне с академичното обучение.
- Това преживяване ги среща **без необходимата устойчивост** и може да доведе до обезкуражаващо и дори избягващо поведение.
- Тези неуспехи могат да се превърнат в **опит за проектиране на зряло** поведение, устойчивост и сила.

Цели на учебните практики:

- Развитие на способности и **устойчивост**, позволяващи **справяне с** трудности и неуспехи.
- Развитие на способностите за работа в **несигурни** условия.
- Развиване на **мета-когнитивни** умения.
- Изграждане на класна **среда**, в която трудностите и неуспехите не са свързани с това „да не си достатъчно умен“.

Основни принципи на учебните практики:

- **Изправяне** пред трудностите и провалите.
- Работа в **несигурни** условия.
- **Климат в класа**, който насърчава ученето.
- Работа по **разсъждаване** и мета-познавателни умения.

Изправяне пред трудностите и провалите:

- Предоставяне на **много трудни задачи**.
- **Съкратено** или частично преподаване.
- **Наблегнете на грешките** – но не и на сгрешилия човек.
- **Уточняване** на трудността.

Работа в несигурни условия:

- Оставянето на въпроси отворени и нерешени.
- Учителят **избягва** да се свързва с отговори и решения.
- Практикуване на техника за **постигане на решение**, без да го разбирате (като в математиката).
- Моделиране на решаване на упражнения от учителя.

Обучение за възпитание на климата в класа:

- **Придаване на легитимност** на неразбирането или трудностите.
- **Критикуване** на покровителствено, снобско и арогантно поведение.
- **Учене от грешките**.
- Развиване на **умения за питане**, вместо за отговаряне.

Работа върху рефлексия и мета-когнитивни умения:

- Предоставяне на **задачи за самоподготовка** и по-късно отразяване на **процеса**, а не на резултатите.
- **Споделяне** на педагогически съображения за дадените задачи.
- **Взаимно обучение** преди изпит.

Изображение 7. Учете се от провала.

Историческа ролева игра – Мозайката

Цели на учебната практика:

- Значително и предизвикателно учене
- Отговор на множеството интелигентности и обхвата на ролите в класа.
- Възможност за взаимосвързана работа сред даровитите – подхранване на социални аспекти.
- Отговаряне на нуждата от автономия на даровитите.

Основен принцип на учебната практика:

- Учениците работят в екипи, провеждат изследвания и създават знания по избрания предмет
- Имат важна задача – обмислена и уредена.
- Заданието изисква **сложна обработка** на данни и знания.

Изображение 8. Снимка на четири момичета, облечени в училищна униформа и правещи знаци с ръце, снимка от 周康, Pexels

Находчивостта:

- На първия етап учениците работят по подпредмет в екипи.
- На втория етап учениците от първоначалния екип се **преразпределят в интеграционни екипи**, които се занимават с целия обхват на предмета. Вижте графиката по-долу.

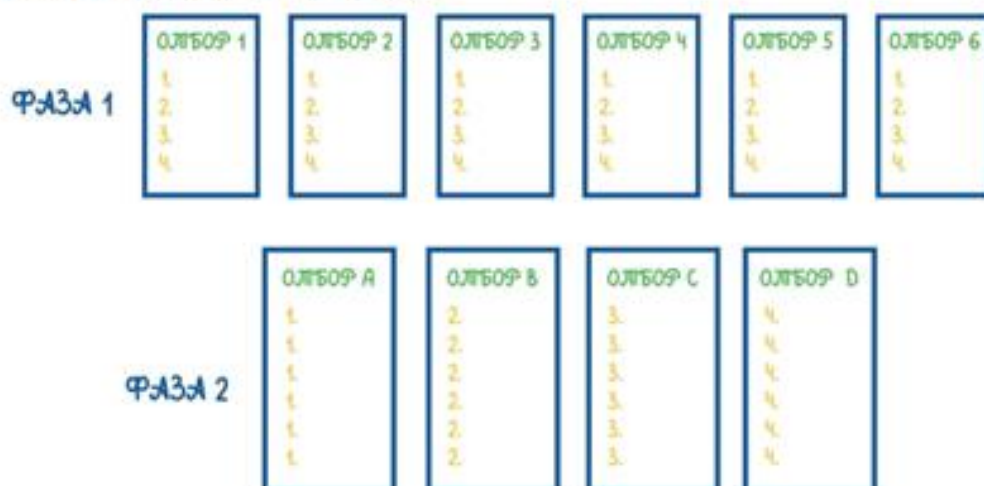
Необходима подготовка:

- Избор на предмет, който ще бъде основа за заданието.
- Определяне на целта и целите на заданието.
- Разделяне на задачата на подзадачи, които да бъдат дадени на различните екипи от първия етап.
- Разделяне на учениците на отборите от втория етап след внимателно обмисляне и предаване на съпадащите подзадачи.

Режим на работа – 13 компонента:

1. Пролог и въвеждане в предмет или тема.
2. Разделяне на класа на екипите от първия етап.
3. Екипно проучване и разбиране на подзадачите.
4. Екипите се организират – разпределят отговорностите.
5. Заданието е стартирано.
6. Работен процес – екипите работят за изпълнение.
7. Подзаданието е изпълнено.
8. Класът е разделен на екипи от втори етап.
9. Всеки член на екипа внася специфични знания, идващи от неговия екип по предмет.
10. Екипна работа на втория етап за изпълнение на последния етап от задачата.
11. Крайният продукт комбинира и предаден от всеки екип.
12. Общо разбиране и анализ на резултатите и процеса.
13. Обща оценка на крайния продукт – процес и резултати.

НАЧИН НА ДЕЙСТВИЕ – ПРИМЕР

Изображение 9. Пример за възможен начин на действие.

Моделът „двойни очила“ за обучение в класове с таланти

В ПРЪВНАТА ЧАСТ:

ЦЕНТРАЛНА ЦЕЛ
УЧЕБНА ПРОГРАМА
ПОЗНАВАТЕЛНО ЕМОЦИОНАЛНА
ОРИЕНТАЦИЯ
ОЦЕНКА
ИНТЕРЕС И ТЕХНИКИ

В ЗАДНАТА ЧАСТ:

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО
УМЕНИЯ
ДИАЛОГИЧЕН УЧЕНИК
ДИАЛОГИЧЕН ПОДХОД
СПЕЦИАЛНА ОЦЕНКА

В СРЕДАТА:

ПОЗНАВАНЕ НА ТЕМАТИЧЕСКОТО ЗНАНИЕ
ПОЗНАВАНЕ НА ПРЕМЕТА
ПОЗНАНИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНОТО
СЪДЪРЖАНИЕ
ЦЕННОСТИ
НОРМИ

Изображение 10. Модел Двойни очила.

Концепцията:

При изграждането на програма за обучение, независимо дали за курс или еднократен урок, има нужда да се погледне на ситуацията през три чифта очила, фокусирани върху **три различни места**, които се интегрират в една сцена.

Отзад:

- ✓ **Предизвикателства** – какви са те? Какво е тяхното въздействие?
- ✓ **Умения** – Какви умения са необходими? Налични ли са?
- ✓ Учениците – Кои са те? Какви са техните характеристики и черти?
- ✓ **Диалогичен подход** – Какво е необходимо да се говори?
- ✓ **Проектирана оценка** – Как се оценяват поведението и успехът?

В средата:

- ✓ **Знания за педагогическото съдържание** – съществуват или трябва да бъдат придобити?
- ✓ **Знания по съдържанието на предмета** – съществуват или трябва да бъдат придобити?
- ✓ **Знания за учебното съдържание** - съществуват или трябва да бъдат придобити?

- ✓ **Ценности** – Какви са желаните ценности, които трябва да бъдат вградени?
- ✓ **Норми** - Какви са желаните норми, необходими за вграждане?

Отпред:

- ✓ **Главна цел** – Каква е важноста на изучаването на този предмет?
- ✓ **Учебна програма** – Каква е стратегията за успех?
- ✓ **Когнитивно-емоционални отношения** – вземат ли се под внимание?
- ✓ **Оценка и оценяване** – Как се измерва успехът на учениците и учителя?
- ✓ **Интереси и техники** – Какви интереси са повдигнати и използвани техники?

Ориентация към класа срещу индивидуална ориентация към ученика

Дилемите:

- ✓ Необходимостта да се гледа на всички ученици като на равни, въпреки че не са.
- ✓ В класа с таланти, както във всички класове, има по-добри и по-малко добри ученици.
- ✓ Необходимостта от подхранване на любопитство, сигурност и потенциал сред по-слабите.
- ✓ Необходимостта да се избегне скуката сред силните, докато се занимавате със по-слабите ученици.

Практиката в класа с таланти:

- ✓ Предпочитат работата в екип и социалното общуване.
- ✓ Създаване на сигурна среда чрез подхранване на уважение и състрадание.
- ✓ Създаване на разбирането за „голямото колело“ – понякога си нагоре, понякога си на дъното и винаги ще се случва.
- ✓ Вие, като учител, не можете да удовлетворявате всички през цялото време!! Винаги ще има някой, който не е доволен и това е истинският живот.
- ✓ Учителят не е супермен (или супержена) и не се състезава кой е по-умен.

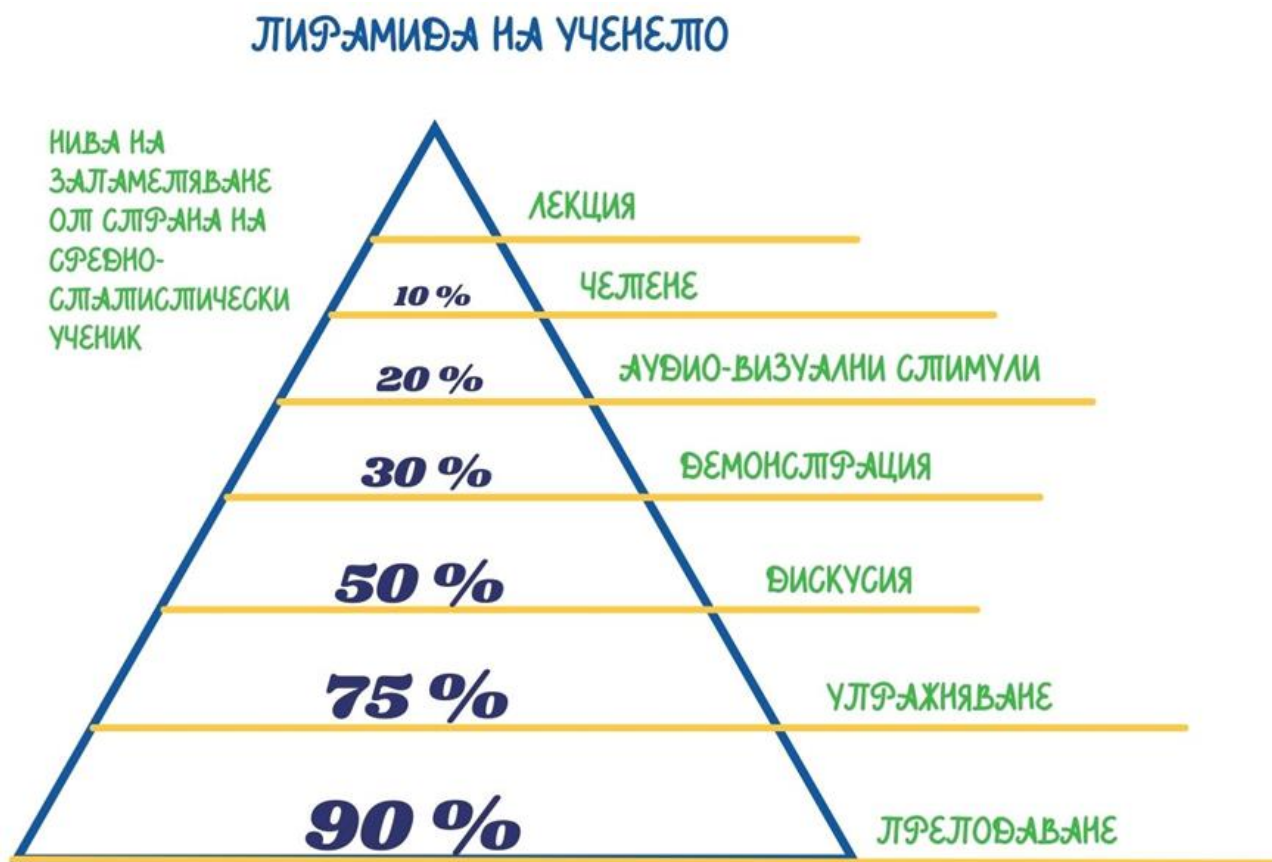

Разликата между възрастен и дете (без връзка с възрастта) е, че възрастният най-накрая разбира, че не всеки ще го хареса и това е ОК!

Знания и информация срещу умения и способности

Основният принцип:

Знанието и информацията са лесни за извличане и са достъпни.
Уменията трябва да се преподават, а способностите трябва да се изграждат и подхранват.

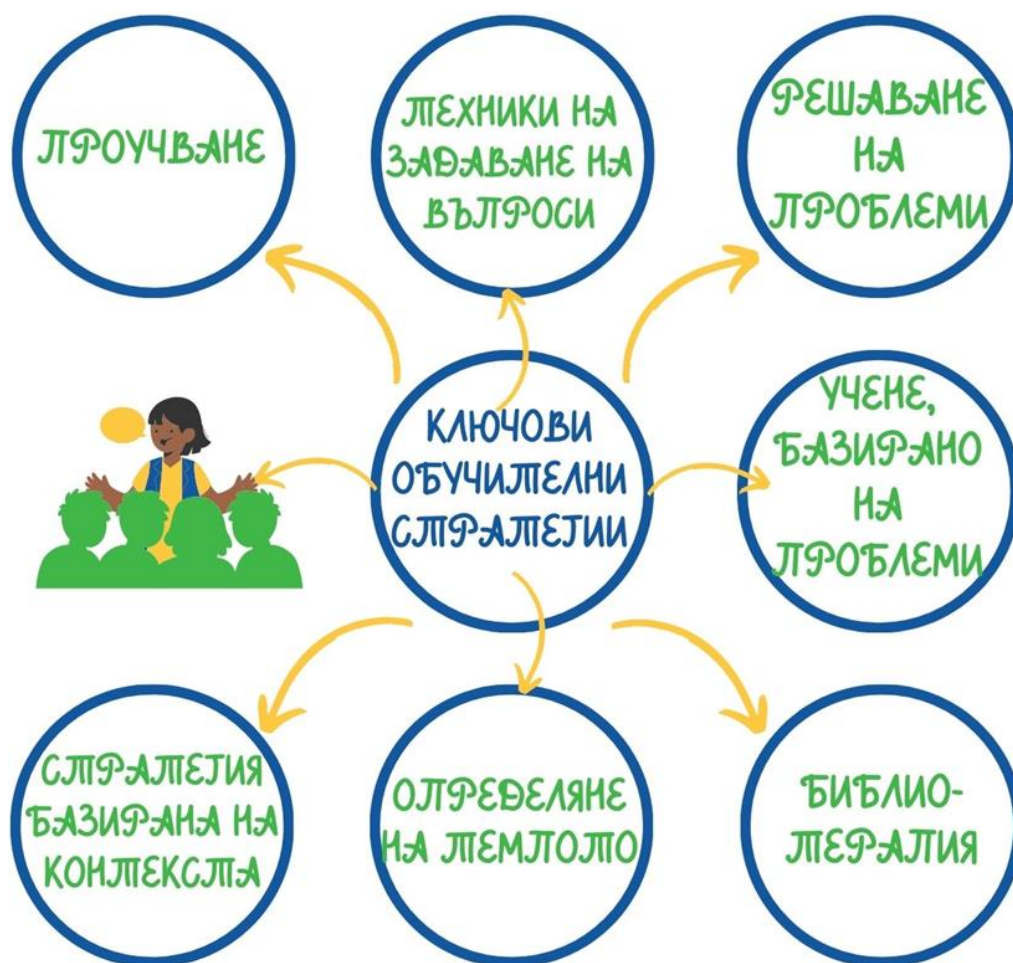

Изображение 11. Пирамида на обучението, показваща средния процент на запамяване на информация от страна на учениците

Практиката в класа с таланти:

- Предпочитат се **обширни** и **широки** познания пред минимални познания с дълбоко задълбочаване в детайлите.
- „Красотата на историята“ – **размисъл** и **чувства, основани на детайлите**, а не само детайлите (например История). Даровитите ще трябва да докажат своята гледна точка, като се позовават на подробностите.
- Подходът на гилдията - Даровитите като **чираци** се учат как да вършат работата от майстора.
- **Кръстосано обучение** – свързване на нови предмети с предмети, изучавани преди или които се изучават с други учители в други професии или във връзка с настояще, бъдеще или историческо събитие.

Модел за планиране и анализ на урок в класна стая с таланти

Изображение 12. Модел за картографиране и анализ на урок в клас с таланти.

Същност:

Отлично формулиран урок е този, който е изграден от **слоеве, които са измерими**. Способността да се **формулира** целият урок и неговите части и да се разпределят върху маса, което позволява контрол на поведението и последваща оценка.

СРАВНЯВАНЕ НА КРЕАТИВНОТО РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИ,
ПРОУЧВАНЕТО И УЧЕНЕТО, БАЗИРАНО НА ПРОБЛЕМИ

ИЗМЕРЕНИЕ	КРЕАТИВНО РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИ	ПРОУЧВАНЕ	УЧЕНЕ, БАЗИРАНО НА ПРОБЛЕМИ
ЕСЛЕТЕСТВО НА ПРОБЛЕМА	Започва с дискусия, в която учащите се опитват да разберат проблема	Започва с презентация на объркваща ситуация	Започва с представяне на проблем от реалния свят
РОЛЯ НА УЧИТЕЛЯ	Фасилитатор на групов процес	Задава въпроси	Метапознавателно наставничество
РОЛЯ НА ОБУЧАЕМИТЕ	Конструират смисъл чрез генериране на идеи	Конструират смисъл чрез въпроси, събиране на данни и анализ	Конструират смисъл чрез метапознавателно и научно проучване
ПРОИЛОЖЕНИЕ ИЛИ ПРОАНСФЕР НА УЧЕНЕ	Приложение на план за действие	Концептуално приложение	Приложение към реалния свят

Изображение 13. Сравнителната матрица на 3 от известните ключови стратегии за преподаване

Табличен анализ на урок – преди час.

Изграждане на таблица, която конструира предмета и поведението преди, по време и след урока във връзка с използваните техники, време и средства за преподаване. По този начин всички вектори на матрицата могат да бъдат оценени за по-нататъшно развитие.

ПРЕДИ ЧАС

	ТЕХНИКА	ВРЕМЕ	СРЕДСТВО	ОЦЕНКА
ПОДБОР НА ТЕМАТА				
ПРЕДИ ЧАСА				
ПО ВРЕМЕ НА ЧАС		90 мин		
СЛЕД ЧАС				
ОЦЕНКА				

Изображение 14. Таблица, която очертава темата и поведението преди, по време и след урока във връзка с използваните техники, разпределеното време и използваните методи на преподаване.

Табличен анализ на урок – в клас

Изграждане на таблица, която изгражда урока чрез предварително **описание на задачите, разпределението на дейностите**, необходимата **екипна работа** и начина за **представяне на резултатите** във връзка с използваните техники, време и средства за обучение. По този начин всички вектори на матрицата могат да бъдат оценени за по-нататъшно развитие.

ТО ВРЕМЕ НА ЧАС - 90 МИНУТИ

	ТЕХНИКА	ВРЕМЕ	СРЕДСТВО	ОЦЕНКА
ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИ				
РАЗДЕЛЯНЕ НА ЗАДАЧИТЕ				
ЕКИПНА РАБОТА				
ПРЕДСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ				
ОЦЕНКА				

Изображение 15. Таблица, която очертава урока чрез предварително описание на задачите, разделяне на задачите, детайлизиране на необходимата екипна работа и уточняване на начина за представяне на резултатите.

Създаване на цялостен педагогически подход и програма

Контекст:

- ✓ Да преподаваш на даровити деца е професия. Учителският състав на класовете с таланти трябва да се специализира в това, да продължи да изучава и задълбочава темата.
- ✓ Основните проблеми, за които нещата трябва да се практикуват:
 - Характеристика на даровитите и тяхната идентификация.
 - Когнитивни аспекти на даровитите деца.

- Емоционални и социални аспекти на даровитите деца.
- Връзката на даровитото дете със заобикалящата го среда: учители, родители, братя и сестри и други образователни рамки.
- Специална педагогика.
- Ценности на социалното благосъстояние.
- Развиване на творческо мислене.
- Работа с родители на даровити ученици.

Интегриран модел за създаване на директна педагогика за даровити.

(Джоан Мейкър 1982 – обновен)

Съдържание:

- Опростяване
- Сложност
- Екс-учебен план
- Самият живот
- Реорганизиране за учене
- Ценности
- Проблеми от реалния свят
- Съдържание, избрано от ученика
- Учебна среда

Процес:

- Комплексно мислене
- Експертни методи на изследване
- Сглобяване на изследователска хипотеза
- Учене чрез изследване
- Отворен самоексперимент
- Гъвкаво темпо на обучение

Изображение 16. Човек, който гледа дъската, снимка от Startup Stock Photos, Pexels

- Рефлексия и проучване
- Учениците избират процес
- Разнообразие и многообразие

Учебна среда:

- Приемаща
- Комплексна
- Гъвкава
- Висока мобилност
- Независимост
- Концентриране върху ученика
- Откритост
- Екипи в гъвкава организация

Резултат:

- Автентична публика
- Оценка, оценяване и обратна връзка
- Ученикът избира резултата.
- Формиране и трансформация
- Разнообразие и различие

Освободено, но в същото време взискателно преподаване

Обосновка:

- Няма смисъл от фронтално обучение.
- Акцент върху процеса, а не върху натрупването на знания.
- Учителят като ръководител на учебния процес.
- Създаване на динамичен учебен процес, който напредва в светлината както на класа, така и на учителя.

Целите:

- Самостоятелно обучение и поемане на отговорност за изпълнението.
- Подхранване на любопитството и радостта от ученето.
- Развиване на умения и способности за учене – изследване, анализ, задаване на въпроси, базирано на факти академично писане.
- Формулиране на аргументиран и добре обоснован светоглед по различни теми и по-добро разбиране на сложността на света.

Основни принципи:

- Освободено преподаване – Учителят като водач, а не лидер.
- Взискателно преподаване – високи очаквания и самообучение.
- Създаване на вътрешна култура на класа – учителят не е единствен собственик на знанията. Класът поема отговорност за ученето.

Начин на действие:

ВИЗАЙН НА ПРОГРАМАТА И ПОБОР НА ПРЕМЕТИ И
МАТЕРИАЛИ

ОБУЧИТЕЛЕН ПРОЦЕС 1 - САМО-ОБУЧЕНИЕ

ОБУЧИТЕЛЕН ПРОЦЕС 2 - ОБЩ И СЛОВЕЛЕН РАЗГОВОР

ДЕМОНСТРАЦИЯ НА РАЗБИРАНЕТО

ОРГАНИЗИРАНЕ - ПРОСТРАНСТВО,
ВРЕМЕ И ТЕХНОЛОГИЯ

ФОРМУЛИРАНА ОЦЕНКА

Изображение 17. Пример за начин на действие

Развиване на емоционална устойчивост сред даровитите деца

Същността:

- Една от ключовите идеи зад "Емоционална реакция" е, че част от ролята на учителя е да помогне на даровитите да развият емоционална и умствена устойчивост.
- Как да се справим с тази огромна задача? Рецепта няма.
- Можем да отбележим поредица от съобщения за емоционална устойчивост. В специфичния контекст на даровитите си струва да помислим как тези послания могат да бъдат свързани с класа.

Посланията са:

- Множество гледни точки: развивайки усещането, че гледната точка на ученика е само една от многото възможни, важно е да я разберете, за да развивате отношения с другите.
- Разбирането, че всяко преживяване е временно и променящо се: Разбирането за плавността на живота, на минало-настояще и бъдеще, натрупаните знания и опит като път за развитие.
- Приятелство и хумор: смекчаването на сериозността често характеризира даровитите, паленето и шегата с нещата като средство за смесване с външното общество.
- Вижте положителното: даровитите като анализатори са склонни да търсят негативното, девиантното и грешното. Тази тенденция трябва да се балансира с противоположни преживявания.
- Силата на заедността и принадлежността: индивидът не може сам да удовлетвори нуждите си. Имаме нужда от другия, да се свържем с него. Даровитите се нуждаят да се научат на общ език с околните, за да почувстват принадлежност.
- Силата на влияние: даровитият има способността и склонността да улавя „голямата картина“ и понякога да се чувства непълноценен, безсилен и отчаян заради тези „големи картини“. Историята на Давид срещу Голиат е ключова тема, в която по-нисшият със своята мъдрост побеждава злото.

- Множество начини за съществуване в света: Даровитите са склонни да виждат себе си като различни и странни за обществото. Те са склонни да се интровертират. Те се нуждаят от насоки, за да излязат в света и да бъдат част от него, като използват силните си страни, за да станат равнопоставени и влиятелни членове на своята общност.

Изображение 18. Група деца, гледащи животински череп, снимка от cottonbro studio, Pexels

Изследване на външния свят

Изображение 19. Давид и Голиат. Снимката е взета от <https://www.osagame.com/2019-9-16->

Давид срещу Голиат

Класът като екип

Психопедагогически подход

Училищата са склонни да наблягат на две основни и отделни сфери:

- Сферата на преподаване и възпитание: Възприема се като когнитивна, интелектуална и професионална и е под отговорността на учителя в класната стая.
- Социално-емоционалната сфера: Възприема се като нещо допълнително към основната професионална сцена и е под отговорността на класния ръководител, училищния съветник и училищния психолог.

Психопедагогическият подход твърди:

- Разделянето на двете сфери е невъзможно и учителите в класната стая трябва да са наясно и да ги комбинират при всички срещи с учениците. При даровитите тази потребност става по-значима и решаваща.
- Взаимоотношенията между самите даровити ученици и между тях и учителите не могат да бъдат разделени, а трябва да се разглеждат заедно, като се подходи към преподаването като към работа в екип, в която професионалният предмет е взаимосвързан с емоциите на екипа към него и начина за справяне с тези емоции.

Преди – по време и след час:

- ✓ **Преди час** – мислене върху социално-емоционалния аспект при разработването на урока.
- ✓ **По време на занятието** – провеждане на социо-емоционален разговор с даровитите по професионалната тема.
- ✓ **След часа** – рефлексия, анализ, заключение и включване.

Преди час: мислене върху социо-емоционалния аспект при разработването на урока:

- Какво чувстват даровитите във връзка с изучаваните предмети?
- Как ще се почувстват с новия материал?
- Какви са различията между даровитите в класа? Как да приключат?
- Кои бяха значимите събития тази седмица и тяхното влияние?
- Как се чувствам аз, учителят, с преподаваните предмети?
- Какво трябва да бъде съотношението между учене и самообучение?
- Индивидуално обучение ли да използвам или екипно?

По време на час: провеждане на социално-емоционален разговор с даровитите около професионалната тема.

- Емоционалният разговор трябва да бъде част от разговорите в клас.
- Позволяване на спонтанен емоционален разговор по научени теми.
- Учителят е част от емоционалния разговор и се превръща в модел за подражание как да се подхожда към такъв тип разговор.
- Емоционалният разговор е важна част от учебния процес, а не страничен ефект.

Изображение 20. Хора, гледащи лаптоп, снимка от Fox, Pexels

След часовете: рефлексия, анализ, заключение и включване.

- Учителят, докато анализира как е преминал часът, не се фокусира единствено върху въпроса „успях ли да говоря по всички планирани теми“, но и си задава въпроса дали е успял да се справи с емоциите в час.
- Учителят трябва да се запита дали е доволен от резултата, от собствената си способност да се справя със зададените въпроси и от непрекъснатите натрупващи се емоционални бури.

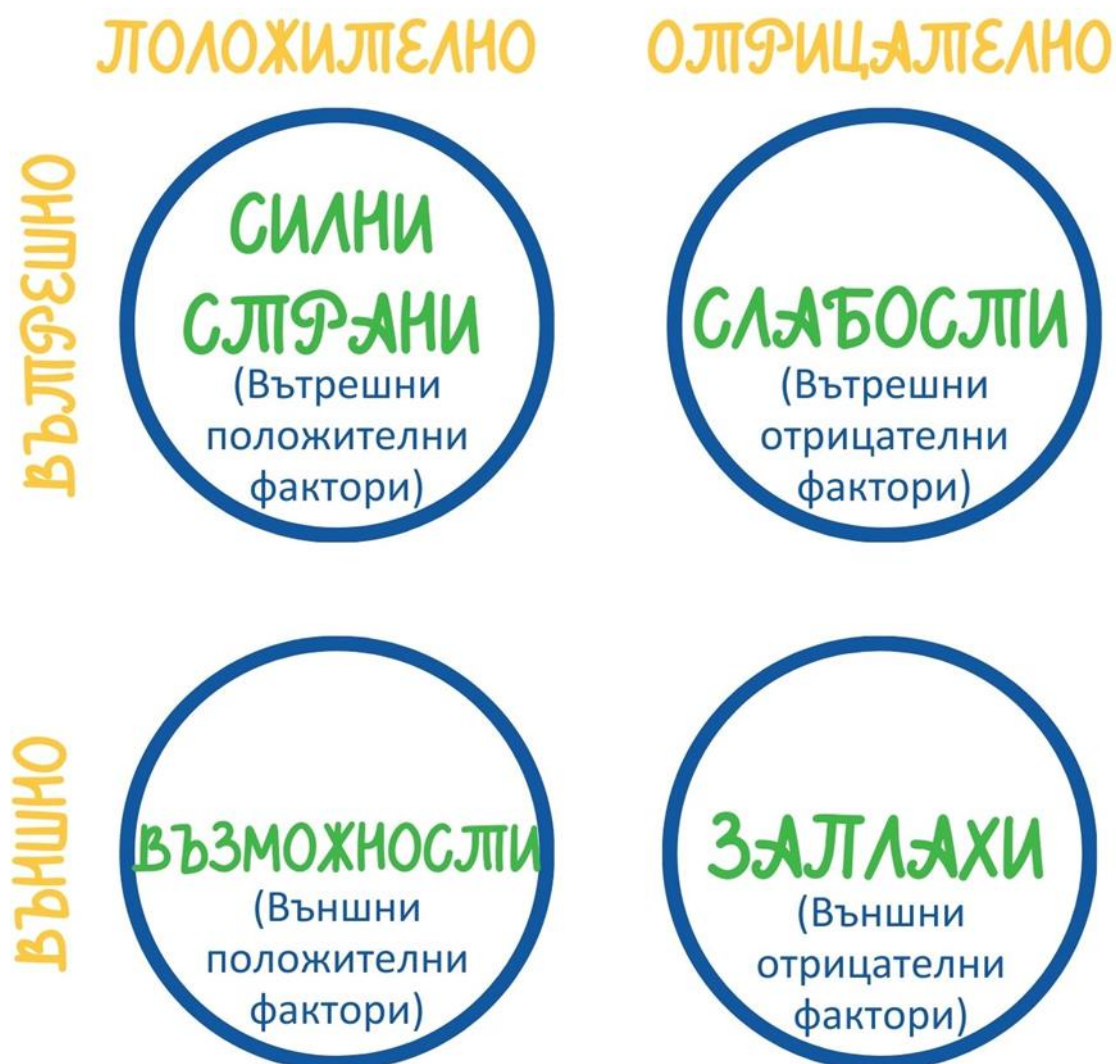
Учениците като личности. Диалогът учител – даровит ученик

Същността:

- Разговорът с даровитите ученици, макар и по теми сходни с разговорите с обикновените ученици, трябва да се води по различен начин.
- Статутът на учителя не е като полуродител, който е по-силен и контролира ресурсите, а по-скоро като колега, който обменя мисли и опит.
- Диалогът трябва да е между двама образовани хора, които заедно се стремят да постигнат нещо. Учителят и даровитите ученици в една лодка.
- Разговорът за ученето и академичните постижения се трансформира в последиците от тях върху живота, обществото и бъдещето.

Добрият разговор трябва да има следните характеристики:

- Без превъзходство. Ние сме равни.
- Взаимен опит за изследване на вътрешния свят на даровития.
- Постоянните отношения с даровития клас, обществото, задълженията, мислите и чувствата, приятелите, като централна отправна точка.
- Докосване на емоции, с нужното количество и дълбочина, пряко или индиректно.
- Навигиране сред възможности, шансове, очаквания и желания.
- Препоръчва се използването на S.W.O.T анализ.

Изображение 21. S.W.O.T. Диаграма за анализ

Къде боли?

Емоционалните потребности на класния ръководител на талантиливи ученици

Същността:

- Учителите в класове с таланти често изпитват емоционално напрежение и понякога дори страдание. Не е лесно да си учител в тези класове.
- Както даровитите се нуждаят от постоянна емоционална подкрепа, така и учителите в тези класове се нуждаят от такава.
- Отговорност на образователната система е да гарантира, че ще я получат.
- Успоредно с това една вътрешноучилищна група за разпускане сред учителите е много полезна в краткосрочен план.
- Справянето с емоционалната страна на преподаването в класове с таланти трябва да бъде неизменна част от обучението на тези учители.

Изображение 22. Жена, седнала пред лаптоп, снимка от [energetic.com](https://www.energetic.com), Pexels

Средства за справяне, които трябва да бъдат разработени от училището:

Изображение 23. Средства за справяне, които трябва да бъдат разработени от училището

От какво се нуждаят учителите?

Въз основа на йерархията на потребностите на Ейбрахам Маслоу (1943)

ЙЕРАРХИЯ НА ПОТРЕБНОСТИТЕ НА ЕЙБРАХАМ МАСЛОУ (1943)

Изображение 24. Йерархията на потребностите на Ейбрахам Маслоу.

Работа с родителите и семействата на даровити деца

Триъгълникът: даровити деца – учител – родители

Родителите на даровити деца трябва да се справят с:

- Изключително любопитство.
- Постоянно търсене на справедливост.
- Сложен и понякога снизходителен език.
- Изключително бързо мислене.
- Силна реакция на стимули.
- Прескачане към верния отговор без възможност да се обясни как и защо.
- Огромна нужда от автономия.
- Значителни пропуски в поведението и областите на функциониране.
- Свързване на висока интелигентност със зрялост.
- Голямо очакване, което може да доведе до разочарование.

Родителите на даровити деца трябва да избягват:

- Третиране на даровитото дете като главен жизнен проект на родителя.
- Родителски натиск за демонстриране на даровитост.
- Третиране на даровитото дете като „малък възрастен“.
- Да имат изключителни очаквания от даровитите деца.
- Изпращане на посланието, че даровитите могат да бъдат независими.

Даровитите деца имат нужда да получат от своите родители:

- Граници и ограничения. Детето е даровито – не е принц.
- Съдействие при изпълнителната дейност.
- Истински очаквания и способност да се справят с провала.
- Обратна връзка, базирана на инвестиция, а не само на резултат.
- Следване на предпочитанията и интересите на даровитите деца.

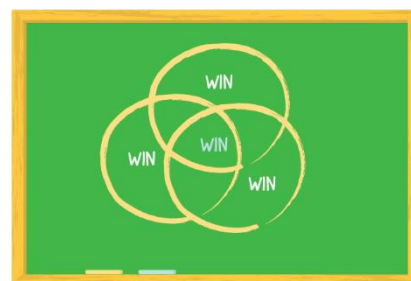
Конфликти, които могат да възникнат:

- ✓ Родителите разчитат на училището да се справи с даровитите деца и да дава решения за всичко.
- ✓ Обвинения към училището и учителите, че не излъчват очаквания, както и за евентуални провали.

Търсене на печеливши отношения между училище и семейство

Постигане на печелившо решение в случай на конфликт със семейство на даровит ученик:

- ✓ Идентифицирайте ситуацията на семейството, нуждите и проблемите.
- ✓ Определете вашите интереси, какво искате да постигнете.
- ✓ Идентифицирайте фактите и аргументите в подкрепа на страната на училището.
- ✓ Помислете за възможните желания на семейството като цяло и родителите в частност.
- ✓ Отворете линии за комуникация с всички членове на семейството, дайте възможност на родителите.
- ✓ Доведете ситуацията до решение с положителен резултат за всички страни, съгласувано от всички.

Задаване на въпроси

Същност:

Задаването на правилния въпрос е в основата на ефективната комуникация и обмен на информация. Като използвате правилните въпроси в дадена ситуация, можете да подобрите цял набор от комуникационни умения.

Например, можете да съберете по-добра информация и да научите повече, можете да изградите по-здрави взаимоотношения, да управлявате хората по-ефективно и да помогнете на другите също да учат.

Отворени и затворени въпроси:

- **Затворен въпрос** обикновено получава една дума или много кратък, фактически отговор. Например „Жаден ли си?“ Отговорът е "Да" или "Не"; "Къде живееш?" Отговорът обикновено е името на вашия град или вашия адрес.
- **Отворените въпроси** изискват по-дълъг отговор. Обикновено започват с какво, защо, как. Откритият въпрос пита респондента за неговите знания, мнение или чувства. „Каж ми“ и „опиши“ също могат да се използват по същия начин като отворени въпроси.

Въпроси за проучване:

- Задаването на проучващи въпроси е стратегия за намиране на повече подробности.
- Понякога е толкова просто, колкото да помолите вашия респондент за пример, който да ви помогне да разберете твърдението, което е направил.
- В други случаи се нуждаете от допълнителна информация за изясняване, „До кога имате нужда от този отчет и искате ли да видите чернова, преди да ви дам окончателната си версия?“
- Или да проучи дали има доказателство за казаното, „Откъде знаеш, че новата

база данни не може да се използва?”

Тунелни въпроси:

- Техника, която включва започване с общи въпроси и след това преминаване към по-конкретна точка във всеки. Обикновено това ще включва искане за повече и повече подробности на всяко ниво. Често се използва от детективи, които вземат показания от свидетел:
- „Колко души участваха в битката?“ - „Около десет“
- „Деца ли бяха или възрастни?“ - „Повечето деца“.
- „На каква възраст бяха?“ - „Около четиринадесет или петнадесет“.
- „Някой от тях носеше ли нещо отличително?“ - „Да, няколко от тях имаха червени бейзболни шапки“.
- „Можете ли да си спомните дали имаше лого на някоя от шапките?“ - „Сега като го споменавате, да, спомням си, че видях голяма буква N“.

КАК ДА ОЛГОВАРЯМЕ НА РАЗЛИЧНИ ВЪПРОСИ

ВЪПРОС	ОЛГОВОР
Ученикът пита за нещо, което вече е обсъдено в часа	Прехвърлете въпроса към класа и попитайте „кой може да отговори?“
Ученикът задава разясняващ въпрос за нещо, за което говорите сега	Отговорете, като намерите други думи, за да обясните същото нещо
Ученик пита нещо, което отклонява разговора в посока, която не желаете	Извинете се, че не отговаряте и отклонете разговора обратно към темата
Ученикът задава въпроси, които очевидно демонстрират съпротива	Отчетете коментара и обещавайте на ученика да отговори на въпроса му след часа
Ученикът пита нещо по темата, но не свързано с хода на урока	Ако отговорът е кратък, дайте го и продължете, ако е дълъг, обещавайте да го обсъдите след часа
Ученикът пита за нещо, което предстои да се обсъжда по-късно в хода на урока	Отговорете накратко и обещавайте, че въпросът ще получи отговор по-късно в урока

Изображение 25. Как да отговаряте на различни въпроси.

Управление на времето на учителите

Задачи на учителите отнемащи време:

- ✓ Планиране и подготовка на уроци
- ✓ Планиране и подготовка на работи и изпити
- ✓ Проверете и оценете работи и изпити
- ✓ Разговор с ученици
- ✓ Разговор с родителите
- ✓ Разговор с посетители
- ✓ Разговор с колеги
- ✓ Срещи на персонала
- ✓ Професионални обучения

На учителите обикновено им липсва време за:

- ✓ Себе си
- ✓ Тяхното семейство
- ✓ Техният социален живот

Това често се нарича липса на **баланс между професионалния и личния живот**.

Важно: Организирайте себе си, преди да организирате другите

Подгответе списък, който разделя заданията на активни и реактивни:

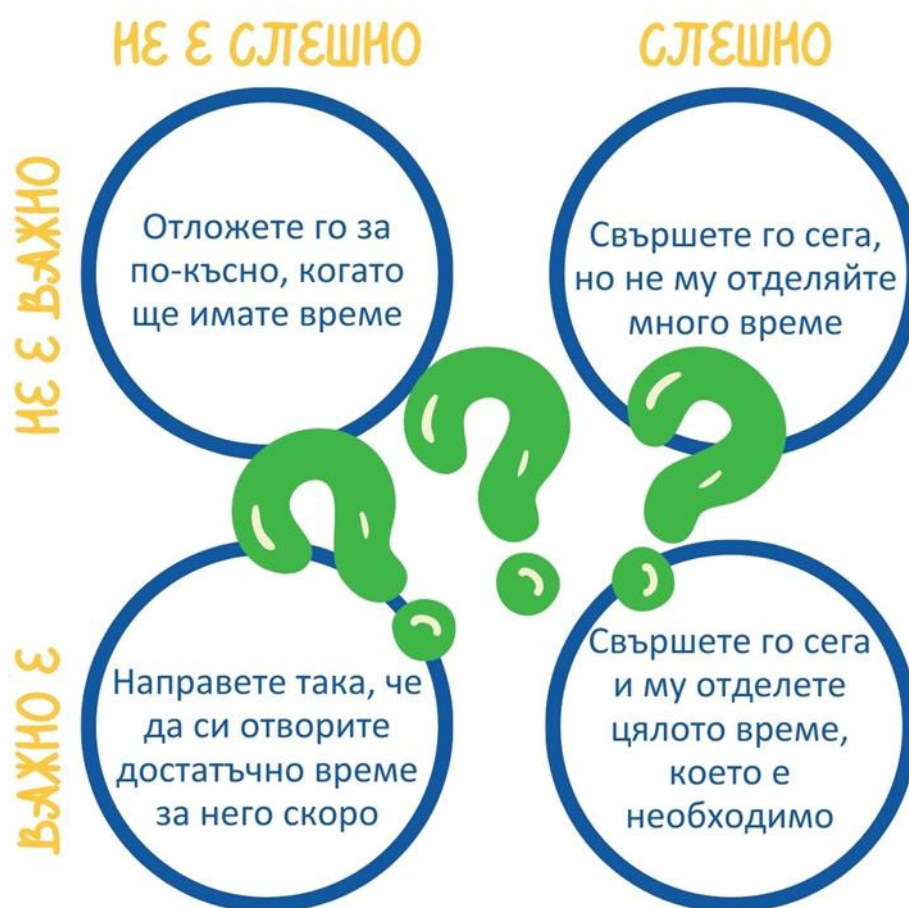
- **Проактивни** – свързани със същността на вашата работа.
- **Реактивни** – справяне с ефективния поток на вашата работа.

Поставете приоритети по важност и спешност:

- **Важно** – свързано със същността на вашата работа и изискващо задълбочено разглеждане (обикновено проактивно възлагане).
- **Спешно** – нещо, което трябва да се направи незабавно (обикновено реактивно възлагане).

Задаване на времеви интервали:

- **Дълги** – за важни въпроси и задачи (обикновено проактивни задачи).
- **Къси** – за спешни и незабавни проблеми и задачи (обикновено реактивни задачи).

Изображение 26. Организационна схема на заданията въз основа на спешността и важността на заданието

Основни времеви правила за учители:

- ✓ Всеки учител заслужава почивка!!
- ✓ Не прекарвайте повече от 1/3 от почивката си за спешни въпроси.
- ✓ Определете време за важни въпроси – обявете го.
- ✓ Определете час за разговор с вас по телефона – обявете го.
- ✓ Разговор по телефона – само за спешни въпроси.
- ✓ 3 минутно правило: ако разговорът отнеме повече от 3 минути – не е спешно!!